

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β'. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1928 - ΤΕΥΧΟΣ 12^ο

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ

ΜΕΡΕΣ ΤΡΟΜΟΥ

(Συνέχεια)

Ἐπίσης καὶ τὴν ἄλλήν μέρα τὰ ἴδια πέρασαν, κλεισμένοι καὶ ὅλο περιμένοντες νὰ δοῦνε τοὺς παλιοκομματικούς νὰ κατηφορίζουνε ντυμένοι στρατιωτικά γιὰ ν'ἄνε ἀσφαλισμένοι, ὅπως ἔλεγε ὁ κύρ Γιάννης, ὅτι ἐνεργεῖ τὸ κράτος, καὶ νὰ τοὺς ριχτοῦνε.

Ἄλλη εἴδηση πού τοὺς φέρανε εἴτανε τοῦ μπομπαρδισμού. Οἱ Ἀγγλογάλλοι καὶ οἱ Κρητικοὶ ἀντάρτες εἶχαν καταλάβει τὴν Καστέλα καὶ τὴν ὠχύρωναν μὲ βαρὺ πυροβολικό. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ, μαζί μὲ τὰ πλοῖα, θὰ μπομπάρδιζαν τὴν Ἀθήνα! Γιὰ τὸν κόσμο; Αὐτὸν θὰ τὸν εἰδοποιούσαν εἴκοσι τέσσερις ὥρες πρὶν γιὰ νὰ φύγει. Τὴ δουλιὰ τους, καταστροφή...

Αὐτὸ ἔδωσε ἄλλη ἀνησυχία στὴ μάνα καὶ στὴν ἀδελφὴ τῇ μεγάλῃ τοῦ Ἀγῆ. Πὼς θὰ ἔκαναν; Καὶ πὼς θ'ἄφιναν τὸ σπίτι τους, τὰ πράγματάς του, πού μὲ τόσον κόπο εἶχανε κάνει, πὼς θὰ τ'ἄφιναν;... Προτιμούσανε νὰ μείνουν, ἀλλὰ πάλι σὲ μπόμπες;

— Δὲν εἶνε μόνο αὐτό, τοὺς εἶπε ὁ κύρ Γιάννης, εἶνε καὶ κάτι ἄλλο. Ποῦ νὰ πάμε; Μαὐτούς; Θὰ μᾶς σφάζουν! Ποῦ, γιὰ πέτε μου, ποῦ;...

Καὶ γύριζε ταραγμένος πάνω κάτω μέσ' στὸ δωμάτιο. Σὲ λίγο τοὺς εἶπε ἓνα σχεδιά του, κάτι ποῦχε σοφιστεῖ νὰ κάνουν...

Τὸ σπίτι εἶχε δυὸ καταβάθρες. Τῇ μιᾷ ἄδια. Δὲν τὴν εἶχανε μεταχειριστεῖ, γιὰτὶ μέσα κεῖ, στὸ πλυσταριό,

δὲν πλένανε, ἀλλ' εἶχαν περιστέρια. Λοιπὸν, θάνοίγανε τὴν καταβάθρα αὐτῇ, τὴν ἄδια, καὶ θὰ τρυπῶνανε μέσα, ἔχοντας ἓνα μέρος ἀνοιχτὸ μόνο, πρὸς τὴν αὐλή, γιὰ τὴν ἀναπνοή!...

Καὶ εἶπε καὶ πῶς καὶ μὲ τί θὰ τὴ σκέπαζαν...

— Μὰ μὴ θέλεις, χοιστιανέ μου, τοῦ εἶπε ἡ γυναῖκα του, νὰ θαφτοῦμε ζωντανοί; Κι ἂν πέσει κομμὰ ὁβίδα πάνω στὸ σκέπασμα μὲ τὴν ἄμμο καὶ τᾶλλα, ποὺ λὲς νὰ ρίξεις, θὰ κρατήσουν αὐτιά;...

Ὁ Ἄγης δὲ μιλοῦσε. Τὴν ἰδέα τοῦ παιέρα του ὁμως, δὲν τὴ βρῆκε ἄσχημη. Φαντάστηκε τὸ μπομπαιδισμό, καὶ αὐτοὶ νᾶνε κεῖ μέσα κρυμμένοι, καὶ σὰ νᾶδε, ἢ νᾶκουσε τίς μπόμπες νὰ πέφτουνε βροχή, καὶ τὸ σπίτι τους νὰ πέφτει, νὰ πέφτουν οἱ τοῖχοι, νὰ γκρεμίζονται...

— Ὡραῖο θᾶνε! εἶπε μὲ τὸ νοῦ του γαμογελῶντας.

Γιὰ τὸ σπίτι τους δὲ λυπόταν, ἀφοῦ θᾶτανε γινικό. Κ' ἔπειτα κατὰ τὸ θέαμα καὶ ἡ πληρωμή! Τώρα, ἂν ἔπεφτε καὶ κομμὰ ὁβίδα στὸν κρυψώνα τους καὶ τᾶκανε θάλασσα; Ἐ, αὐτὸ θᾶτανε τυχερό!

Πάνω σαυτὴν τὴν ὥρα, ἦρθε μιὰ φτωχιά πολὺ γειτόνισσα νὰ τοὺς ρωτήσῃ γιὰ τὸ μπομπαιδισμό. Εἶταν ἀδύνατη καὶ ὀλιοκαμμένη.

— Μὰ δὲ θὰ πάνε στὰ σύνορα νὰ κάνουν τὸν πόλεμο; τοὺς ρώτησε.

Τὸ βράδυ ὁμως ἡσυχάσανε. Ἀντικρὺ εἶχε ἔρθῃ ἕνας στρατιώτης δίχως ὄπλο, ποὺ οἱ ἀδελφές τοῦ Ἄγῃ, οἱ μικρές, τὸν γνωρίσανε, πὼς εἶταν κάποιος ὑπὸ ἡγεσίας τῶν ἀντικρουῶν, ἢ τῶν ἀλόγων τους.

Αὐτὸς ἔλεγε δυνατὰ στὴν Πούλια, ποὺ βρισκόταν κάτω ἀπ' τὰ παράθυρα τοῦ κυρ Γιάννη, γιατί μιλοῦσε μὲ τὴν κόρη του τὴ μεγάλη, πὼς δὲ θὰ γίνῃ τίποτα, παρὰ μόνο ἀποκλεισμός...

Γυρίζοντας ἔπειτα, στὴ μάνα τῆς Πούλιας, ποὺ εἶχε βγεῖ στὴν πόρτα, τῆς εἶπε δείχνοντας τὰ ρούχα του, τὸ μαντίι του:

— Γιά, γιὰ κοίτα! μπλωθῆκα!... πανταλόνι, ἀρβύλες, μαντίι! Θὰ περάσω ζάχαρη τὸ χειμῶνα. Ἄσε ποὺ γλύτώσα καὶ τὴν ποιινῇ!

— Μπράβο, μπράβο, τοῦ ἔλεγε ἡ μάνα τῆς Πούλιας.
“Υστερα κοιτάζοντας τὴν ἀδελφὴ τοῦ Ἄγῃ :

— Βλέπετε, τῆς εἶπε, ὁ καϋμένος μπαλώθηκε ροῦχα καὶ παπούτσια ! Νὰ τὶ θὰ πεῖ νὰ πηγαίνει κανεὶς στρατιώτης !...

Ἡ Πούλια εἶπε στὴν Κατίνα, ὅτι ὁ Μπάτας εἵτανε λειποτάχτης· καὶ τοῦ χάρισανε τὴν ποινὴ, ποὺ παρουσιάστηκε. Ἀλλὰ μὴ μόνο αὐτουνοῦ ; Καὶ ἑνὸς ἀπ’ τὰ δέλφια της, ποὺ κι αὐτὸς λειποτάχτης εἵτανε, καὶ σ’ ἓνα σωρὸ φυλακισμένους ἀπὸ ἓνα χρόνον καὶ κάτω...

Ὁ Μπάτας εἶχε βγάλει ἀπ’ τὴν τσέπη του φυσίγγια καὶ τὰ δειχνε στὴν μητέρα τῆς Πούλιας καὶ στὴν ἀδελφὴ της, ποῦχε βγεῖ κι αὐτὴ ἔξω, μαζὶ μὲ τὸ μικρὸ ἀδελφάκι της. “Υστερα ἄδιασε ἓνα φυσίγγι κάτω, στὴ γῆ, κέβγαλε ἀπ’ τὴν τσέπη του ἓνα κουτὶ σπίρτο.

— Τὶ θὰ κάνεις ; τὸν ρώτησε ἡ ἀδελφὴ τῆς Πούλιας.

— Μὰ τὶ θὰ κάνεις ; τοῦ εἶπε καὶ ἡ μάνα της.

— Βρὲ μὴ φοβᾶστε ! τώρα θὰ δεῖτε ! ἀπάντησε αὐτὸς μὲ τὴ χοντρὴ φωνὴ του.

Καὶ ἀνάζοντας ἓνα σπέρτο τὸ πλησίασε στὸ μπαρουτι...

Ἄναψε αὐτό, ἔκανε μιὰ φλόγα μεγαλοῦτσικη, ποὺ πάνω της ὁ Μπάτας ἄπλωσε καὶ κουνοῦσε τὶς παλάμες του, τραγουδῶντας :

— Τραλαλά, τραλαλά...

Ἔτσι κλεισμένοι ὁ Ἄγῃς καὶ ὁ πατέρας του περνοῦσαν τὶς μέρες. Πὼς ἤθελε ὅμως, πάντα νάτανε σκοτεινιασμένα ἡ μέρα, πάντα βροχερή ! Καὶ ὅσο οἱ μέρες περνοῦσαν τόσο ἡ ἐλπίδα δυνάμωνε πὼς θὰ γλύτωναν. Ὁ φόβος ἀπ’ τοὺς ἀντικρυνοὺς ποὺ εἶχαν, εἶχε ξεθυμάνει. Ἀπ’ τὰ τέσσερα ἀδελφία τῆς Πούλιας, τὰ μεγάλα, δυὸ μόνο ἤρθανε μιὰ μέρα, γιὰ λίγο, καὶ δὲν ξαναφάνηκαν. Ἄν εἴταν αὐτοὶ ἐκεῖ, ἂν κατοικοῦσανε στὸ πατρικὸ τους σπίτι, δὲ θὰ τὴ γλυτώνανε δίχως ἄλλο, γιὰτὶ πάντα μὲ ἔχθρα τοὺς κοίταζαν. Ἀπὸ τότε ὅμως ποὺ φύγανε, εἶν’ ἡ ἀλήθεια εἶχαν ἀλλάξει. Ἀμα βλέπανε στὸ δρόμο τὸν Ἄγῃ, τὸν χαιρετοῦσαν καὶ τοῦ δείχναν ἀγάπη. Τὸν βλέπανε σὰν παλιὸ φίλο.

Τοῦ ἐρχόντουσαν στὸ νοῦ τοῦ Ἄγῃ, ἄλλα πρόσωπα

ἐχθρικά. Ἄλλ' αὐτοὶ θάψαν ἴσως, σὲ ἄλλους ἀπασχολημένοι, σὲ κυνηγητὸ ἄλλων ἐχθρῶν πρὸ μεγάλων, καὶ δὲ θὰ τὸν εἶχανε σκεφτεῖ. Εἴταν ὅμως, καὶ τὸ σπῖτι τοῦ τόσο μικρὰ καὶ παράμερα, μονάχο, ποὺ δύσκολα θὰ τῷ ῥισκαν. Ἄν εἴτανε σὲ κεντρικὸ; Ἄ, τότε τὸ πρᾶγμα θάλλαξε. Ἄπ' τὶς πρῶτες μέρες ἴσως, θάχανε πιαστεῖ, ἢ σκοτωθεῖ.

Καὶ κρυβόντουσαν στὴ θεὰ διαβάτη ἢ τοῦ τραύματος, ἂν καὶ περνοῦσε αὐτὸ ἀρκετὰ μακριά! Αὐτὸ τῷ ελεε ὁ πατέρας του ποῦλεγε:

— Μὴ μᾶς δοῦν καὶ μᾶς θυμηθοῦνε!...

Στοὺς ἀντικρινοὺς πάλι, ἔδειχναν πὼς δὲν κρύβονται. Τοὺς ἔκαναν μάλιστα, καὶ κάτι ἄλλο. Ἄμα νύχτωνε ὁ πατέρας τοῦ Ἄγης, ἔπαιρνε τὴν ἡρωϊκὴ ἀπόφαση, ὅπως ἔλεγε, κέβγαινε κρυφά! Ἐπειτα ἀπὸ λίγῃ ὥρα πῆγαινε καὶ χτυποῦσε τὸ παράθυρο τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ, ζητώντας τὸ κλειδί, ποῦχαν ἀφήσει κεῖ, ἢ γυναῖκα του καὶ τὰ κορίτσια του. Ἐπαιρνε τὸ κλειδί, τοὺς ἔλεγε νέα, παλιὰ δηλαδή, μὲ χρώματα καινούργια, καὶ δικὰ του νέα, ὅτι τοῦ κατέδαινε, καταριώταν τὴν κατάστασιν καὶ τοὺς αἰτίους.

Καὶ τὰ κορίτσια, ποὺ πάντα αὐτὰ βγαίνανε, καταριόντουσαν τοὺς αἰτίους. Ὁ καθένας ὅμως, εἶχε τὸ δικό του.

Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ Ἄγης ἔμενε κλεισμένος μέσα στὸ σπῖτι.

Τὴν ἔβδομην μέρα μετὰ τὶς συμπλοκὰς, τὰ πρᾶγματα εἶχανε φτιάξει λίγο. Πυροβολισμοὶ δὲν ἀκουγόντουσαν πιά, καὶ οὔτε ἔπιαναν, λέγανε, χωρὶς τὴ διαταγὴ τοῦ εἰσαγγελέα.

Αὐτὸ ἔδωκε θάρρος στὸν πατέρα τοῦ Ἄγης, καὶ βγήκε.

Ὅταν ἦρθε τὸ μεσημέρι, τοὺς εἶπε, πὼς στὴν Ἀθήνα μέσα ὑπῆρχε ἡσυχία, καὶ πὼς μόνο ἀκόμα φαινότανε στὰ πρόσωπα τῶν παλιοκομματικῶν ἡ χαρὰ τῆς καταστροφῆς τῶν βενιζελικῶν.

Αὐτός, ὁ πατέρας του, προσποιήθηκε σὲ ὅσους τὸν ἔερανε, πὼς γύρισε καὶ δὲν εἴταν πιά Βενιζελικός.

— Ἄ, ἐγὼ δὲ βγαίνω ἀκόμη! δὲ μπορῶ ἐγὼ νὰ προσποιηθῶ! σκέφτηκε ὁ Ἄγης. Δουλιὰ δὲν ἔχω, καὶ καλύτερα μέσα δῶ κλεισμένος!... Ὅσο νὰ δοῦμε τί θὰ κάνουμε! Κέπειτα τί νὰ βγῶ νὰ δῶ; Τὰ μοῦτρα τους...

Το ἀπόγευμα καθὼς γύριζε μέσ' στὸ δωμάτιο σκεπτικός, ἦρθανε δυὸ φίλοι του νὰ τὸν δοῦνε.

Εἶταν αὐτοὶ δυὸ νέοι δημοσιογράφοι. Ὁ ἓνας ἐργαζότανε σὲ κάποια βενιζελικὴ ἐφημερίδα, πὺν οἱ βασιλικοὶ τῆς ἔῤῥχαν κατασφύψει πιεστήρια, τυπογραφεία, ὅλα, καὶ ὁ ἄλλος σὲ κάποιο λαϊκὸ περιοδικό.

Πολλὲς φορὲς τοὺς εἶχε συλλογιστεῖ τί θὰ εἶχανε γίνεῖ μέσα σὲ κείνη τῇ κομποχαλασίᾳ!

Μπήκανε μέσα μὲ χαμόγελο καὶ κουνῶντας ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι.

— Τὰ περίμενες; τὸν ρώτησε ὁ δεύτερος πὺν λεγότανε Λιακούδης.

Αὐτός, ὁ Λιακούδης, εἶχε τρυπώσει στὸ δωμάτιό του, καὶ δὲν ξεμύτισε, παρὰ ὅταν πᾶσανε π. ἂ νὰ πιάνουνε, νὰ πιάνει ὁ κάθε ντυμένος στρατιωτικὰ ὅποιον ἤθελε. Εἶχε ὅμως ἀκούσει φριχτὰ πράγματα ἀπ' τῇ σπιτονοικοκυρά του.

Αὐτὴ τοῦ εἶχε πεῖ, πὺς μιὰ γρηούλα, πὺν καθότανε δίπλα της, τῆς ἔλεγε ὅτι ὁ γιός της, στρατιώτης κληρωτός, τῆς εἶπε τίς μέρες ἐκεῖνες:

— Μιλιά μὴ βγάζεις, μάνα μου, μιλιά! Τὶ εἶδανε τὰ μάτια μου, τί εἶδανε!...

Λέγανε, πὺς πολλοὺς βενιζελικοὺς τοὺς πῆγαιναν πίσω ἀπ' τὸ Σιφιλιδικὸ καὶ κεῖ τοὺς σκότωναν, ἀφοῦ τοὺς βασάνιζαν πρῶτα. Γυναῖκες τοῦ λαοῦ, πὺν καθόντουσαν κοντὰ εἶχαν πάει καὶ κλάψει πλῆθος καλοφουρεμένων νέων, πὺν εἶχαν τὰ ἐντόσθια ἔξω! Καὶ οἱ νέοι αὐτοί, οἱ περισσότεροι, εἶχαν ἔρθει στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τοὺς Τούρκους!

Ὁ Ἄγης τᾶκουσε μὲ σκυμμένο κεφάλι. Νά-α πάλι, τὰ ἴδια, τὰ ἴδια!... Τότε θᾶτανε σωστά, ἀληθινά!...

— Καλὰ λέει ὁ πατέρας, σκέφτηκε, μακρυὰ, ὅταν μπορεῖ νὰ φύγει κανεῖς, μακρυὰ ἀπ' τὸν τόπο αὐτόνα, μακρυὰ!...

Τὴ νύχτα ξύπνησε ἀπὸ πυροβολισμοὺς κεῖ κοντά, ἴσως στὸ λόφο.

— Πάλι!... εἶπε.

— Ἀκοῦς; ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ πατέρα του ἀπ' τ' ἄλλο δωμάτιο νὰ τοῦ λέει, ἀκοῦς Ἀγῆ; ..

Τοῦξαναν ἐντύπωση σὰ νὰνάθανε λαμπάδες, ἢ σω-
ρία μικρῶν καρδιῶν σὲ κάθε κοτό.

Δὲ μπόρεσε νὰ κοιμηθεῖ εὐθύς. Ἐμεινε αὖπνος ὥρα.
Καὶ ὅλα τοῦ ἤρθανε στὸ νοῦ καὶ γυρίζανε, γυρίζανε...

Ἀκουσε ξαφνικά, μέσ' στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας νὰ
γίνεται ταραχὴ μεγάλη, καὶ μαζί μιὰ φωνὴ στριγγιά, λε-
πτή, λεπτή, κοντά, ἀπ' ἔξω, σὰν πάνω στὸ πιράθυρο,
στὴν κουρνίζα του, νάχε σκαρφαλώσει κανένα διαβολάκι
καὶ νὰ τραγουδοῦσε...

Τὸν πῆρε ὁ ὕπνος, ἀλλὰ δὲν κράτησε πολὺ καὶ ξύ-
πνησε.

Ἀκουσε ἔξω τὸν ἄνεμο μὲ πολλές, πολλές φωνές νὰ
θρηνεῖ, ὅμοιος μὲ τὶς φωνές τῶν χοίρων ποὺ κλαῖνε πίσω
ἀπ' τὴν κλειστὴ πόρτα τοῦ χοιροβοσκοῦ ζητῶντας τὴν
τροφὴ τους ..

Θυμήθηκε κ' ἓνα ὄνειρο ποῦχε δεῖ.

Ἐβλεπε πὼς θροισκόταν κοντὰ σὲ ἐρείπια ἀρχαῖα, ποὺ
τότε εἶχανε δεῖ τὸ φῶς, τᾶχανε ξεθάψει. Κ' ἓνας φίλος
του, ποὺ δὲ φαινόταν καλὰ, ἀλλ' ἔφερνε λίγο μὲ κάποιον
καθηγητὴ τῆς γλυπτικῆς γνωστό του, τοῦλεγε, πὼς ἐκεῖ
ἓνας Γερμανὸς φιλόσοφος Χάκελ, καθὼς ἔπεφτε μέσ' στὸ
λάκκο, εἶδε ἓναν ὀπλίτη ἀρχαῖο, νὰ χτυπᾷ μὲ τὸ δόρυ του
κάπου καὶ νὰ λέει :

— Ἐδῶ ὑπῆρχε Οἶκος Βασιλέως !...

Τὸ πρωῒ ὁ πατέρας του ἔφυγε. Εἶχε πιά πάρει θάρ-
ρος καὶ ὅλο ἔξω εἶτανε. Ἀλλὰ καὶ ἡ μάνα του ξεπόρτισε
μὲ τὰ δυὸ μικρά, καὶ μόνο ἡ ἀδελφὴ του ἡ μεγάλη, ἔ-
μεινε στὸ σπίτι.

Αὕτῃ τῇ μέρᾳ παρουσιάστηκε καὶ ὁ μικρὸς Γερά-
σιμος, ποὺ τοῦ ἔκανε μάθημα ἡ ἀδελφὴ του. Κ' ἤρθε
αὐτὸς γεμάτος παλιές εἰδήσεις. Καὶ ἄρχισε εὐθύς νὰ τὶς
λέει, νὰ διηγῆται μὲ τὴ βαριὰ γλώσσα του πὼς εἶχαν
πιάσει τὸ δῆμαρχο, ἓνα στρατηγὸ καὶ ἄλλους. Καὶ ὅτι
πίσω ἀπ' τὸ Σφιλιδικὸ μαχαίρωναν κόσμο.

Ἀλλ' ὁ μικρὸς Γεράσιμος μαζί μὲ τὰ παλιά, τοὺς
εἶπε κ' ἓνα νέο. Τοὺς εἶπε πὼς τὴ νύχτα οἱ στρατιῶτες

πού φυλάγανε στο λόφο, είχανε δεϊ πρόβατα άσπρα νάνε-
θαίνουν και τὰ πέρασαν για Γάλλους, και τάρχισανε στο
τουφεκίδι...

‘Ο ‘Αγης, άφοϋ τόν άκουσε νὰ λέει, νὰ λέει, τρα-
θήχηκε και πήγε ίσαμε τὸ παράθυρο, και στάθηκε.

Μιὰ καμπάνα τὴ στιγμή εκείνη, άρχισε νὰ χτυπᾷ
λίγο μακρυνά...

— Μὰ τίνε σήμερα, ρώτησε, εἶνε καμμιά έορτή ;

— Τῆς ‘Αγίας Αἰκατερίνης ! τοῦ άπάντησε άπ’ τᾷλλο
δωμάτιο, ἡ άδελφή του.

— Μπά !... εἶνε ἡ έορτή σου !

— Ναί, ἡ έορτή μου !... Τὸ βράδι θὰ δεῖς γλέντι !
Θάνάψουν ὅλα τὰ ἠλεκτρικά στὸν ὕπνο μας επάνω...

Πὼς ὅμως τοῦ φάνηκε, τοῦ ‘Αγῆ, ὁ ἦχος τῆς καμ-
πάνας, σθυστός, σὰ νὰ μὴν έτρεχε ὅπως πρίν, σὰ φωτὴ
ντροπιασμένη !...

— Μὰ γιατί χτυποῦν ; εἶπε μὲ τὸ νοῦ του, ποιανὸς
προσκαλοῦνε στὴν ‘Εκκλησία τοῦ Θεοῦ τῆς ‘Αγάπης ; Μὰ
κι αὐτοί, ἂν εἴταν ἀληθινοὶ ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ, δὲν έπρε-
πε νὰ κλείσουν τὶς ἐκκλησιές και νὰ ποῦνε σ’ ὅλους :

— Μακρυνά !... μὴ μπαίνετε μέσα !... Τὰ χέρια σας
εἶνε γεμάτα αἷμα ἀδελφικό ! Μὰ τί λέω ; Λησμόνησά,
πὼς ἀπὸ χρόνια πολλά, ἡ ἐκκλησία ἔχει γίνει οἶκος ἐμπο-
ρίου !...

‘Εφυγε άπ’ τὸ παράθυρο και βγῆκε στὴν αὐλή !
Μόλις βρέθηκε έξω, ἡ πόρτα χτύπησε σιγά ! Πῆγε μὲ
δισταγμὸ κιάνοιξε.

Εἴταν τὸ μικρὸ κοριτσάκι, τὸ μικροσκοπικό, ὅπως
τὸλεγε ἡ άδελφή του, ἥ ἡ μικρομέγαλη, ὅπως τὴν εἶχε
βγάλει ἡ μητέρα του, χωμένο σ’ ἓνα σακκάκι μαῦρο, και
μὲ σκοῦρο βρακάκι, πού κρεμόταν.

‘Ο ‘Αγῆς κλείνοντας τὴν πόρτα, κοίταξε ψηλά, στὸ
λόφο. Εἶδε τὸ σκοπὸ ὄρθιο.

— Ποιὸς εἶνε ; τὸν ρώτησε ἡ άδελφή του, πού μπῆκε
πρῶτος.

— ‘Η Γεωργία.

‘Ο μικρὸς Γεράσιμος ποῦλεγε τὸ μάθημά του μὲ δυ-
νατὴ φωνὴ σὰ ν᾿έλεγε λόγο, στὸ ἄκουσμα τοῦ φοβεροῦ
ὀνόματος, ἔκανε νὰ στραφεῖ, ἀλλὰ φοβήθηκε μὴν τὸν μα-

λώσει ἡ δασκάλισσά του, καὶ εἶπε κι αὐτός, μαζί μὲ τᾶλλα πὺν διάβαζε :

— Ἡ Γεωργία !

Τοὺς ἄφησε καὶ πῆγε μέσα στὴ σάλα.

Ἡ σκέψη ὅτι ἔπρεπε νὰ φύγει, ἅμα ἠσύχαζαν τὰ πράγματα, ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸν κρατοῦσε ἀνήσυχος. Τοῦ φαινόταν, πὼς τοῦ εἶταν ἀδύνατο, ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τὸ φανέρωμα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, νὰ μείνει μαζί τους, νὰ τοὺς μιλά, νὰ τοὺς κοιτάζει.

Ὁ πατέρας του ὅμως εἶτανε σιωπηλὸς τώρα, ἐνῶ πρὶν χαλοῦσε τὸν κόσμον ὅλον νὰ λέει :

— Δὲν εἶνε μέρος αὐτὸ νὰ ζήσει ἄνθρωπος ἐλεύτερος, δὲν εἶνε μέρος !

Ὁ Ἄγης θύμωσε, θύμωσε γιὰ τὴ λησμονιά του, θύμωσε γιὰ τὸν εἶδε νὰ θέλει νὰ μείνει ἀκόμα στὴν πόλη τοῦ τρόμου καὶ τῆς βίας, καθὼς αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ πατέρας του, τὴν εἶχε βγάλει. Ἦθελε νὰ μείνει μόλις εἶδε τὸν κίνδυνον νάχει περάσει, ἢ τραβηχτεῖ, καὶ νὰ συναναστρέφεται αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, πὺν πολλῶν τὰ χέρια θᾶχανε ἀκόμα σημάδια ἀπ' τὸ αἷμα.

— Τὰ τέρατα, τὰ τέρατα ! ἔκαμε ταραγμένος ἀπ' τὴν ἐνθύμηση τῶν κακουργημάτων πὺν ἓνας λαός, δικὸς τοῦ λαός, εἶχε κάνει.

Ἄ, ἔπρεπε νὰ φύγει, ἔπρεπε δίχως ἄλλο ! Κι ἂν ὁ πατέρας του δὲν ἤθελε, ἢ νὰ τὸν σῆρει μὲ τὴ βία, ἢ νὰ φύγει μόνος !...

Εἶδε ἀπ' τὸ παράθυρο, ποῦχε σταθεῖ, ψηλά, τὸν ἥλιον νὰ κάνει νὰ φανεῖ, καὶ τὸν κοίταξε μὲ ἔχθρα.

Ἄκουσε ἔπειτα, τὴν πόρτα νὰ κλείνει δυνατά, κ' εἶδε τὴν ἀδελφή του καὶ τὸ μικρὸ Γεράσιμον νὰ περνοῦν.

Ἡ ἀδελφή του θὰ πῆγαινε νὰ βρεῖ τὴ μάνα του καὶ τὶς μικρὰς ἀδελφές του.

Μπῆκε μέσ' στὴν τραπεζαρία. Μέσα μόνο βρισκόταν ἡ μικροσκοπικὴ κόρη ἔχοντας στὴν ἀγκυλιά της μιὰ κούκλα μεγάλῃ, ἴσαμε τὸ ἀνάστημά της, καὶ ἴσως καὶ μεγαλύτερη.

Σκέφτηκε πάλι νὰ ἐργαστεῖ, καὶ πῆγε μέσ' στὴ σάλα, ὅπου εἶχε κ' ἓνα μικρὸ γραφεῖον, καὶ κάθισε.

Ἐξω σὲ λίγο, ἄκουσε νὰ βρέχει δυνατά.

Εὐχαριστήθηκε, γιὰ τὴ θᾶβρεχε πάνω κεῖ, στὸ λόφο,

τοὺς στρατιῶτες πὺ φύλαγαν, καὶ τοὺς ἄλλους, πὺ βρισκόνταν ἔξω...

Τὰ νερά ἀκούγοντουσαν νὰ χτυποῦνε δυνατὰ τὶς πλάκες καὶ ἄταχτα ἀπ' τὸν ἄνεμο, πὺ εἶχε σηκωθεῖ. σὰ νὰ πηδοῦσε κάποιος χτυπῶντας μὲ τὰ γυμνά του πόδια τὶς πλάκες...

Δὲ μπόρεσε νὰ ἐργαστεῖ πολὺ, καὶ σηκώθηκε.

Ἀνοίξε τὰ γυαλιὰ τοῦ παράθυρου καὶ κοίταξε ἔξω.

Ποτάμι σωστὸ εἶχε σχηματιστεῖ. Καὶ μὲ ὁρμὴ καὶ βουή τὸ ὕγρὸ στοιχεῖο ἔτρεχε σὰν πλατὺ φεῖδι σταχτερό, καὶ κατέβαινε ἄγρια φωνάζοντας, σὰ νὰ κυνηγοῦσε κάποιον ἐχθρό του, κέλεφετε στὸ σκαμμένο ἀπ' ἄλλα νερά, ἐτοιμασμένο, δρόμο του.

— Ἀπ' ἐκεῖ, σκέφτηκε καὶ βοῆκε σ' αὐτὸ εὐτυχία, θὰ τρέξει στὴ θάλασσα, θὰ ἐνωθεῖ μὲ τ' ἄλλα, τὰ πολλὰ νερά, καὶ θ' ἀρχίσει ἐλεύτερο, δυνατό, ἀνεξάρτητο, νὰ πηδά μαζί, νὰ δέρνει τὰ καρᾶκια στὸ πέλαγος, νὰ χτυπᾷ τὰ βράχια...

Ἕνας κεραυνὸς βρόντησε. Στὸ νοῦ του ἦρθε κάτι, πὺ τοῦ εἶχαν πεῖ, ὅταν εἶταν πολὺ μικρός. Πὺς ἕνας Τοῦρκος εἶχε βγεῖ, καθὼς ἔβρεχε, στὸ παράθυρο καὶ κοίταζε τὴ βροχή. Ξαφνικὰ ὅμως ἕνα ἀστροπελέκι ἔπεσε καὶ τοῦκοψε τὸ κεφάλι!...

Ἐκλείσε τὸ παράθυρο καὶ κάθισε στὸ γραφεῖο του νὰ ἐργαστεῖ. Καὶ κατ' ὥρθωσε νὰ γράφει ἀρκετὴ ὥρα. Ὅταν σηκώθηκε εἶδε τὴ βροχὴ νὰ πέφτει λεπτὴ, λεπτὴ καὶ ἀραιά.

Ἀπ' τὸ δρόμο τοῦ τραμ περνοῦσε μιὰ κολυμπίθρα, καὶ ὁ παπᾶς μὲ τὴν ὀμπρέλα ἀνοιχτὴ πιδὸ πίσω.

Νόμισε στὴν ἀρχή, γιατί ἔβλεπε μόνο τὸν ἄνθρωπο τὸν μπροστινὸ, πὺ κρατοῦσε τὴν κολυμπίθρα, πὺς πίσω τὴν κρατοῦσε ὁ παπᾶς. Ἀλλ' εἶδε καὶ τὸν ἄλλον μόλις ὁ παπᾶς κιντοστάθηκε.

— Κάνει, εἶπε ὁ Ἀγὴς μὲ τὸ νοῦ του, χριστιανούς, δηλαδὴ πελάτες.

Εἶδε τὴν ὥρα. Πλησίαζε ἔντεκα. Μέσα εἶταν ἀκόμα ἡ μικρὴ Γεωργία ἀκίνητη μὲ τὴν πελώρια κούκλα στὴν ἀγκαλιά της. Κ' ἔξω στὴν αὐλή, τὰ σπουργίτια φώναζαν, καὶ κάθε τόσο, ἐρχόταν ἀπὸ μακριὰ βαρὺς καὶ ἄγριος κρότος σὰν κανονιοῦ.

Ἡ μάνα του καὶ οἱ ἀδελφές του δὲ φαινόντουσαν.

Μὰ δὲν εἶχαν φαῖ στὴ φωτιά, γιὰ νὰ τὸ κοιτάζουν. Εἶχαν ἀρχίσει νὰ κάνουν οἰκονομία. Περνοῦσαν μόνο μὲ καφεὶ τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ μαγεύεσαν. Καὶ ὅλο προτιθοῦσαν νὰ μαζεύουν τρόφιμα, ὅπως βλέπανε νὰ κάνει ὁ ἄλλος κόσμος. Ἡ μάνα του ἔλεγε πὼς οἱ ἀντικουνοί, ἂν καὶ σουσιέριδες, εἶχαν ἐνάμιση τσουβάλι ἀλεύρι πάρει, κέπαιρναν καὶ ψωμί ἀπὸ παντοῦ. Τὰ κορίτσια, ὁ γέρος τρέχανε στοὺς φούρνους, πὺν ἀπ' ἔξω μάλωναν καὶ δερνόντουσαν γέροι, νέοι, κορίτσια, γυναῖκες, γρηές, ποιοὺς θὰ πάρει ψωμί, καὶ μάλωναν κι αὐτοὶ γιὰ νὰ πάρουν. Κέπαιρναν.

Μπήκε πάλι, γιὰ νὰ ἐργαστεῖ λίγο, ἀλλ' ἄκουσε νὰ χτυποῦνε τὴν ἐξώπορτα δυνατά

— Ἀνοιχτά εἶνε! φώναξε ἀνοίγοντας τὰ τζάμια.

Εἶδε ὅμως, ποιοὺς εἶταν, κέκανε μέσα ὠχρός...

— Μὰ ποῦ εἴσθε, μιὰ γλυκειὰ φωνὴ ἔλεγε στὴν αὐλή.

Ἀπ' ἐδῶ, ἀπ' ἐδῶ! τῆς ἀπάντησε αὐτός, προσπαθώντας νὰ νοιώξει τὴν πόρτα τῆς σάλας, πὺν ἔβγαине στὴν αὐλή. Κέτρεμε.

Μιὰ κόη μὲ καπέλο μεγάλο, μαῦρο, καὶ σταχτερὰ σοῦχα κοντά, φάηκε. Εἶχε τυλιγμένο, μὲ μπονὰ μαῦρο, τὸ λαιμὸ τῆς. Καὶ χιμογελοῦσε. Τὰ μάγουλά τῆς χνουδωτά, τριανταφυλλένια, εἶχαν ἵχνη πούδρας.

— Χαίρετε, εἶπε στὸν Ἄγη. Θὰ εἴσθε μόνος βάζω στοίχημα! . Τὸ κατάλαβα!... Ὅχι, ὄχι δὲ μπαίνω—μὴν τοὺς ἐνοχλεῖτε!... Κοντεύει μεσημέρι καὶ πρέπει νὰ πηγαίνω... Ἔτσι πέρασα νὰ σᾶς δῶ καὶ νὰ μάθω, πὼς περάσατε μὲ τὴ μάχη!... Ἐδῶ ἔγινε μάχη, δὲν ἔγινε;

— Μάλιστα, τῆς εἶπε αὐτός. Περάστε λίγο μέσα...

— Ἐ, λίγο...

Καὶ κλείνοντας τὴν ὀμπρέλλα τῆς μπήκε.

— Μὰ πὺν νὰ κουμπήσω αὐτή; ρώτησε δείχνοντας τὴν ὀμπρέλα τῆς

— Νά, ἐκεῖ ἐκεῖ, στὴ γωνιά!...

Ἐνῶ ἄλλοτε μιὰ ἡδονὴ μόνο τοῦδινε ἡ θεὰ τῆς, τώρα εἶχε ταραχτεῖ, ζαλιστεῖ, μιὰ τοικυμῖα ἡδονικιὰ αἰσθανότανε νὰ τὸν ταραῖζει σὰν ἀγάπη μικρὴ πὺν εἶχε, χωρὶς νὰ τὸ ξέρει, μεγαλώσει σιγά, σιγά μέσ' στίς συγκι-

νήσεις τῶν κακῶν ἡμερῶν, καὶ τώρα στὴ θέα της φανερώθηκε.

Τῆς εἶπε μερικὰ γιὰ τὴ μάχη καὶ τὶς σφαῖρες. Ἄλλ' εἶδε σὲ λίγο, ὅτι αὐτὴ εἴταν εὐχαριστημένη γιὰ τὸ διωγμὸ ποῦκαναν στοὺς Βενιζελικούς.

— Νὰ τὰ σκοτώσουν τὰ τέρατα, τοὺς προδότες! Ἀκοῦς τὸ στρατό μας νὰ πυροβολήσουν! Μὰ εἶνε τρομερό!... Ὅλους ἔπρεπε νὰ τοὺς σκοτώσουν ὅλους, καὶ τὶς γυναῖκες ἀκόμη!... Τίνε οἱ γυναῖκες! ἔλεγε γρήγορα μὲ τὴ λεπτὴ φωνή της, πὺ τοῦ φάνηκε ν'αἶνε σκληρὴ καὶ διαπερυστικὰ σὰ βελόνα.

— Ἐσεῖς δὲν πιστεύω ν'ἄσαστε πιά μ'αὐτοὺς τοὺς προδότες, ἔ; Μιὰ φορὰ ξέρω, τοὺς συμπαθοῦσατε λίγο, τοῦ εἶπε καὶ τὸν κοίταξε γλυκά.

— Ξέρω κ' ἐγώ!... Λιγάκι...

— Ἀ, δὲν τὸ πιστεύω!

Καὶ καθὼς κούνησε τὸ κεφάλι της ἡ γλύκα ἀπ' τὰ μάτια της ἔφυγε.

Αὐτὸς χαμογέλασε μὲ κόπο:

— Γιὰ λέτε, λέτε, τῆς εἶπε προσπαθώντας νὰ ζωηρέψει τὸ χαμόγελο.

— Τὶ νὰ πῶ; Εἶπα τόσα!... Ἐγινε σιωπὴ γιὰ μιὰ στιγμή. Αὐτὴ πάλι τὸν ρώτησε.

— Μὰ πέτε μου, ἀλήθεια, εἰσθε ἀκόμα μ'αὐτοὺς;

— Ὁχι, ἔτσι τόπα!..

— Ἐτσι ντέ! Εἶπα κ' ἐγώ!...

Καὶ ἄρχισε πάλι, νὰ τοῦ λέει γιὰ τὸ κυνηγητὸ τῶν βενιζελικῶν καὶ τὶ τοὺς ἔκαναν, πῶς τοὺς ἔδειαν...

Καὶ μιλοῦσε γρήγορα, γρήγορα.

Αὐτὸς τὴν κοίταξε χωρὶς νὰ μιᾷ, χωρὶς νὰ λέει τίποτα, παρὰ μόνο κάποτε σὲ ἐρωτήσεις της νὰ λέει μιὰ λέξη καὶ νὰ κουνᾷ τὸ κεφάλι του. Καὶ προσπαθοῦσε νὰ μὴ φαίνεται δυσανεκτικὸς.

Ἡ χαμπάνι πὺ σήμαινε μεσημέρι τὴν ἔκανε νὰ πάψει καὶ νὰ πάρει τὴν ὀμπρέλα της.

— Πάω, πάω!

— Μὰ θάρθουν τώρα...

— Ὁχι, ὄχι, πάω! Πῶ, πῶ, πῶς σᾶς ἔκανα! εἶπε κοιτάζοντας τὰ νερὰ ποῦχαν τρέξει ἀπ' τὴν ὀμπρέλα.

— Δὲν εἶνε τίποτα, δὲν εἶνε τίποτα! τῆς εἶπε αὐτός.

Τὴ συνόδεψε ἴσαμε τὴν ἑξώπορτα καὶ τὴν κοίταξε πού ἔφευγε. Ἀλλὰ πρώτη φορὰ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἡδονή, πού αἰσθανόταν ὅταν τὴν ἔδελεπε νὰ βυθίζεται μὲ τὸ κουνητό της βάδισμα.

Ἐκλείσει τὴν πόρτα σιγά.

— ὦ Θεοί, εἶπε καὶ στάθηκε στὴ μέση τῆς αὐλῆς, τί αἰσθήματα!... Ἀκοῦς, ἀκοῦς! Μά... ἔπρεπε αὐτίνης τῆς κόρης νὰ μὴν ἔχει δώσει ἡ φύση αὐτὰ τὰ δοντάκια τὰ μικρούτσικα, αὐτὰ τὰ ὠραῖα δοντάκια, ἀλλ' ὅλο σκυλόδοντα, σκυλόδοντα στὴ γραμμή! Κ' ἔτσι θὰ ὑπῆρχε κάποιος συμβιβασμὸς μὲ τὰ αἰσθήματά της!...

Πέρα ἄκουσε βροντὲς σὰν κανονιῶν πάλι. Κοίταξε κ' εἶδε κυανόμαυρα σύννεφα νάχουνε σκεπάσει τὴ δύση, κι ἄλλα σταχτερά καὶ ἄσπρα ἀπὸ κάτω, μεγάλα, πελώρια, βουνά ζωντανά, νάρχονται, νὰ πλησιάζουνε σὰ θεοὶ μυριοκέφαλοι, λευκοὶ καὶ γεμάτοι ἐκδίκηση.

Εἶδε νάχει ἐπιθυμία νὰ χτυποῦσαν αὐτὰ, νάριχναν πλημμύρα, ἢ σὰν βροχὴ τοὺς κεραυνούς, καὶ νάκαναν τὴν πόλιν τοῦ τρόμου καὶ τῆς βίας, νὰ τὴν ἔκαναν σωρὸ ἀπὸ καμμένα ἐρείπια.

Καὶ μακρὰ ἀκουγόταν ὁ κρότος τῶν κεραυνῶν σὰν ὁμοβροντίες μεγάλων κανονιῶν.

Ἡ ματιά του πῆγε στὴν κατάφορτη ἀπ' τὰ κίτρινα ἄνθη της γαζία, ἀλλὰ γρήγορα γύρισε τὸ κεφάλι, ἀφοῦ τῆς ἔρριξε κακιά ματιά. Εἴταν κι αὐτὸ τὸ δέντρο, δέντρο τοῦ μέρους ἐκείνου!...

Ψηλὰ ἄκουσε χτύπο ρυθμικό. Δυὸ κοράκια περνοῦσαν γρήγορα τὸνα κοντὰ στ' ἄλλο, καὶ ὁ κρότος τῶν φτερουγιῶν τους ὁ ρυθμικός, εἴταν ὅμοιος μὲ τρίψιμο σέλας καθαλάρη σιτὸ ὀρηκτικό του τρέξιμο.

Μπῆκε μέσα. Ἡ μικρὴ τὸν κοίταξε ἀκίνητη, ἔχοντας τὴν πελώρια κούκλα στὴν ἀγκαλιά της.

Ἐπιθυμοῦσε νὰ γινόταν κάτι τρομερὸ καὶ νάμοιαζε μὲ τὸν νεῖρο ποῦχε δεῖ τὴν ἡμέρα τῆς μάχης, ἀλλ' ὄχι νὰ σταματήσει, νὰ μείνει ἡ καταστροφή στὴ μέση, ὅπως σὲ κεῖνο!...

Ἀκουσε νὰ βροντᾷ τώρα, πάνω ἀπ' τὴν πόλιν τῆς βίας, καὶ τὴν ἄκουσε τὴ βροντὴ σὰ φωνὴ Θεοῦ θυμωμέ-

νη, καὶ τοῦφερε στὴ μνήμη του τὸ κομμάτι κείνο τῆς ἱστορίας τῶν Ἑβραίων, τὸν Ἰεχωβά κρυμμένο στὰ σύννεφα, νὰ ὑπαγορεύει στὸ Μωϋσῆ πάνω στὸ ὄρος τὶς δέκα ἐντολές...

— Ἀραγε...

Κρότος κεραυνοῦ τὸν διέκοψε. Στάθηκε στὴν πόρτα καὶ κοίταξε τὰ θολὰ τὰ σύννεφα. Μελαγχολία ὅμως τώρα αἰσθάνθηκε νὰ τὸν κυκλώνει.

— Μὰ· γιατί λυποῦμαι ; εἶπε, γιατί λυποῦμαι ; Ἐμένα ἡ πατρίδα μου καὶ τοῦ κάθε καλοῦ ἀνθρώπου, πὺν αἰσθάνεται, ὅχι τὴν ψεύτικη ἐλευθερία, πὺν μέσα μᾶς φιλακίζει τὸ κράτος καὶ τὸ ἔθνος, ἡ πατρίδα εἶνε ἡ κάθε γωνιά ἡ ἐλεύθερη ποῦχει ἀνοιχτὸν ὁρίζοντα ! Εἶνε τὸ μέρος πὺν μένουν πολίτες ἐλεύθεροι, τίμιοι καὶ καλοὶ καὶ τὸ κράτος δὲν ὑπάρχει νὰ ληστέψει καὶ νὰ ρουφήξει ἰδρώτα καὶ αἷμα ! Οὔτε κτηνώδης ὄχλος νὰ γίνεῖ ὄργανό του, ὁ ὄχλος πὺν νομίζοντας ὅτι δουλεύει τ' ἀτομικά του συμφέροντα, πηγαίνει μὲ τὸ μέρος του, μὲ τὸ μέρος τοῦ μεγάλου ἄρχοντα, καὶ δυναμώνει ἔτσι τὶς ἀλυσίδες, τὰ σίδερα πὺν τὸν ἔχουνε κλεισμένο !

ΤΕΛΟΣ